

Puhemiesneuvostolle

Kokoomuksen eduskuntaryhmän kehittämisehdotukset hallitusohjelman ja sen toimeenpanon käynnistymisen eduskuntakäsittelyä koskien

Kokoomuksen eduskuntaryhmä esittää puhemiesneuvoston harkittavaksi seuraavassa tapoja kehittää tulevaisuudessa hallitusohjelman eduskuntakäsittelyä.

Hallitusohjelman käsittely on tapahtunut viime kertoina siten, että käydään ryhmäpuheenvuorojen jälkeen keskustelu hallitusohjelmasta kokonaisuutena. Kun eduskunta käy keskustelua samanaikaisesti koko ohjelmasta, ei oppositiolle synny tosiasiallisia mahdollisuuksia haastaa yksittäisiä ministereitä heidän toimialueitaan koskevista teemoista. Tällöin eduskunnalle jää puutteelliset mahdollisuudet muodostaa kuva hallinnonalaakohtaisesti siitä, mitä hallitus aikoo tietyllä sektorilla tehdä ja miten kyseinen ministeri aikoo toimeenpanna ohjelmaa.

Jäsentymätön keskustelu voi myös osaltaan korostaa perusteettoman vastakkainasettelun tuntua debatissa. Hallinnonalaakohtaisempi käsittely täysistunnossa ja/tai valiokunnittain tapahtuva ministerikohtainen debatti voisivat ohjata ratkaisuhakuisempaan suuntaan. Kaikki osapuolet joutuisivat suuremmin vastuuseen kysymysten kohtuullisuudesta ja ratkaisuehdotusten toteutettavuudesta. Kokoomuksen eduskuntaryhmä haluaisi tätä kautta etsiä tapoja ohjata myös opposition roolia ratkaisuhakuisemmaksi.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä esittää, että puhemiesneuvosto käynnistäisi työn hallitusohjelman eduskuntakäsittelyn kehittämiseksi, jossa otettaisiin huomioon mm. seuraavassa esitettävät ehdotukset:

A) NOPEASTI TOTEUTETTAVISSA (syksy 2019)

1. Ministerin agendan (hallitusohjelman toimeenpano) esittely asianomaiselle valiokunnalle (julkinen kuuleminen)

Kokoomuksen eduskuntaryhmä esittää, että syysistuntokauden alussa järjestettäisiin kunkin valiokunnan julkinen kuuleminen, jossa ministeri esittelisi hallitusohjelman toimeenpanon suunnitelman (lainsäädäntösuunnitelma, keskeiset budjettiasiat, keskeiset kysymykset) pääpiirteissään valiokunnalle. Tämä mahdollistaisi valiokunnalle tavan käydä keskustelua valiokunnan toimialasta vastaavien ministerien kanssa avointa keskustelua siitä, millaisella aikataululla ja priorisoinnilla ministeri on tuomassa asioita valiokunnan käsiteltäväksi. Tällainen koko hallitusohjelman toimeenpanosuunnitelman esittely parantaisi avoimuutta lainvalmistelutyöstä ja parantaisi valiokuntien mahdollisuuksia suunnitella omaa työtään. Valiokunta voisi esimerkiksi yksilöidyillä asiantuntijakuulemisilla perehtyä jo ennakoon isoimpien tulevien lainsäädäntöhankkeiden teemoihin.

Eduskunnan valiokunnat ovat viime vuosina lisänneet julkisia kuulemisia valiokuntatyössä. Esimerkiksi kansalaisaloitteiden aloituskuulemiset on pidetty pääosin julkisina kuulemisina. Lisäksi valiokunnat ovat järjestäneet julkisia kuulemisia myös eräistä muista asioista.

Ministeriöillä on eri tapoja informoida toimialaansa vastaavia valiokuntia hallitusohjelman toimeenpanosta. Nykyisin valiokunnat saavat säännönmukaisesti tietoa tulevasta työskentelystään

vain puolivuositain uuden hallituksen lainsäädäntösuunnitelman osana, talousarvioesityksen ja julkisen talouden suunnitelman osana. Vain pieni osa ministeriöistä laatii vaalikauden mittaisen lainsäädäntösuunnitelman, josta valiokunta pystyisi tarkemmin tietämään ennakkoon, mitä asioita sen käsiteltäväksi on tulossa missäkin vaiheessa.

Esimerkiksi valtioneuvoston oikeuskansleri on peräänkuuluttanut tarvetta tiivistää Eduskunnan ja valtioneuvoston välistä vuorovaikutusta ja suunnittelua.¹ Oikeuskansleri esitti keväällä, että ”Useampivuotisen lainsäädäntösuunnitelman pohjalta toimintaa voitaisiin suunnitella yhdessä työmäärän tasaamiseksi ja esitysten asianmukaisen käsittelyn varmistamiseksi.”

B) TULEVIIN HALLITUKSEN MUODOSTAMISEN TILANTEISIIN

2. Hallitusohjelman yksityiskohtaisempi hallinnonalakohtainen keskustelu täysistunnossa

Nykyisin hallitusohjelmaa koskien käydään yleiskeskustelu ilman mitään keskustelun kohdentamista tiettyihin teemoihin. Tämän lisäksi täysistunnossa voitaisiin käydä esimerkiksi kahden tai kolmen päivän aikana hallinnonalakohtaiset keskustelut hallitusohjelman keskeisistä tavoitteista. Tämä mahdollistaisi nykyistä toimivammin eduskunnan ja asianomaisen ministerin välisen dialogin hallitusohjelman sisällöstä ja ministerin suunnitelmista tämän toimeenpanemiseksi.

Hallinnonalakohtaisen hallitusohjelmakeskustelun osalta on syytä tarkastella järjestettäisiinkö keskustelu talousarviokeskustelun tapaan (rykelmä edustajien puheenvuoroja ja ministerin vastaukset muutamassa vastauspuheenvuorossa kootusti) vai kyselytunnin tapaan vastausten välittömyyden korostamiseksi (kysymys-vastaus, kysymys-vastaus, jne). Hallinnonalojen sijaan keskustelu voitaisiin ryhmitellä myös ilmiöpohjaisesti, jos se todetaan tarkoituksenmukaiseksi.

3. Valiokunnat kuulemaan ministereitä hallitusohjelman hyväksymisen yhteydessä

Yksi tapa lisätä hallitusohjelmasta käytävää keskustelua eduskunnassa olisi järjestää valiokunnissa toimialaa vastaavien ministerien kuulemiset hallitusohjelmasta jo hallitusohjelman eduskuntakäsittelyn yhteydessä. Nämä kuulemiset voitaisiin järjestää julkisina kuulemisina, jolloin ne olisivat myös verkosta seurattavissa.

Yksi käyttökelpoinen vertailupohja tähän voisi olla katsoa EU-parlamentin komissaarien kuulemista koskevaa menettelyä. EU-parlamentin työjärjestyksen 118 artiklan mukaisesti komissaariehdokkaiden tulee antaa kirjallinen lausuma asianomaista politiikkasektoria käsittelevälle valiokunnalle, vastata kirjallisiin kysymyksiin ja osallistua suulliseen kuulemiseen.² Suullinen kuuleminen toimitetaan avoimena, jotta kaikilla on mahdollisuus seurata menettelyä. Parlamentti voi tämän menettelyn tuloksena arvioida, miten asianomainen komissaariksi esitetty henkilö toteuttaisi komission ohjelmaa ja millaiset kyseisen henkilön edellytykset kyseisen komissaarin tehtävän hoitamiseen henkilöllä on. Parlamentti äänestää lopulta komission luottamuksesta kokonaisuutena.

¹ Oikeuskanslerin puheenvuoro Lainvalmistelun ja sen johtamisen kehittämistarpeista valtioneuvostossa 20.5.2019

² Menettelyn tarkemmasta kuvauksesta Euroopan parlamentin työjärjestyksen liite

[http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+RULES-EP+20140701+ANN-](http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+RULES-EP+20140701+ANN-16+DOC+XML+V0//FI&navigationBar=YES)

[16+DOC+XML+V0//FI&navigationBar=YES](http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+RULES-EP+20140701+ANN-16+DOC+XML+V0//FI&navigationBar=YES) ja Euroopan parlamentin kuvaus vuoden 2014 ko. kuulemisista

<http://www.europarl.europa.eu/hearings-2014/fi/>

Eduskunnassa voitaisiin toteuttaa tällainen valiokuntien mahdollisuus kuulla ministereitä julkisissa kuulemisissa eduskuntatyöhön soveltuvalla tavalla. Menettelyssä tärkeätä olisi, että ministereille voisi esittää sekä ennalta kirjallisesti esitettyjä kysymyksiä että suullisesti kokouksessa ennalta ilmoittamattomia kysymyksiä. Näiden kysymyksiin saamiensa vastausten pohjalta valiokunta saisi nykyistä paremmin kokonaiskuvan siitä, miten ministeri aikoo toteuttaa hallitusohjelmaa omalla toimialallaan. Hallitusohjelman eduskuntakäsittelyn yhteydessä järjestettäviä valiokuntakuulemisia harkittaessa on tosin arvioitava, missä määrin menettelyn mielekkyyteen vaikuttaa se, että valiokunnat toimivat usein tässä vaiheessa käytännössä väliaikaisella kokoonpanolla.

Helsingissä 19.6.2019

Kai Mykkänen
Kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenjohtaja